

La literatura dels hereus de Rosalía

Les lletres gallegues viuen un moment de clara puixança. La confluència de diverses generacions d'escriptors augura, per molts anys, una llengua ben viva en els llibres.

La poesia és el gènere predilecte de la majoria d'autors, sense oblidar l'èxit de la literatura infantil i de la figura més exportada: Manuel Rivas.

Manifestació promoguda per "A mesa pola normalizacion linguistica" amb motiu del "Dia das Letras Galegas 2000", a la plaça de Quintana de Santiago de Compostela.

La factoria de Rosalía de Castro ha de ser rendible. L'afirmació és de l'escriptor gallec de més projecció fora de les nostres fronteres actualment. Manuel Rivas (la Corunya, 1957) posava sobre la taula de forma poètica la contradicció més salvatge de la literatura gallega. Ningú no s'atreveix a dubtar que el naixement d'aquest nou mil·lenni coincideix amb l'època de major esplendor de les nostres lletres, però a ningú se li escapa tampoc que aquesta riquesa literària es troba sumida en un laberint de difícil sortida. Un anguniós problema de comunicació que s'evidencia en una preocupant manca de lectors.

Contra vent i marea, la literatura galle-

ga floreix. Si l'estirp de Rosalía no produeix rendiment econòmic, si és un magma de creativitat, sorprèn la vitalitat de les seues plomes. Des de 1975, data de tantes ruptures, les nostres lletres van experimentar un procés d'acceleració en què els noms es van anar multiplicant a una velocitat creixent. Com s'explica que en un país amb tan pocs lectors més de cent poetes publicaren el seu primer llibre a la dècada dels noranta? La poesia és el gènere més visitat pels escriptors gallecs i, per primera vegada, coincideixen tres –quatre, fins i tot– generacions en actiu, l'última de les quals formada per joves que ja veieren inclosos en els seus plans d'estudi la llengua i la literatura gallega. Juntament amb Xosé

ANDRÉS PAVARO

A l'esquerra, Xosé Manuel Méndez Ferrín durant una seua intervenció a l'Academia das Letras Galegas. Al costat, Bernardino Graña i Xosé Fernández Ferreiro. Son alguns dels escriptors de primera fila de la literatura gallega actual.

Luis Méndez Ferrín, l'autor que va ser proposat pels membres de l'Asociación de Escritores en Língua Galega per al Premi Nobel, i els seus coetanis Manuel María, Bernardino Grana, Salvador García-Bodaño, Manuel Álvarez Torneiro, Xohana Torres o Ma. Xosé Queizán, comparteix escenari poètic la generació dels joves dels anys vuitanta formada per noms ja canonitzats com ara Xosé M. Álvarez Caccamo, Miguel Anxo Fernán Vello, Pilar Pallarés, Chus Pato, Ramiro Fonte, Rodríguez Baixeras, Cesáreo Sánchez, Antón Reixa, Manuel Rivas o Ana Romani. I després... després va venir tota una marea de joves que es van acostar sense por ni pudor a la poesia i que fins i tot van voler mostrar la seua rebel·lia en la composició dels poemes. Van crear grups, algun dels quals especialment sorollós, com ara el Batallón Literario da Costa da Morte, i organitzaren recitals a locals nocturns i festes tradicionals. Així, doncs, van revolucionar la lírica en la forma i en el contingut buscant expressament la manera de ser escoltats ràpidament i intensament.

Amb accent de generació emergeix una poesia intimista, que es retroba amb el cos propi, que recrea en l'erotisme el seu millor discurs o que es fixa en la quotidianitat per fer-la tema privilegiat de la literatura. És impossible esmentar els poetes que tenen llibres publicats a Galícia de menys de 35 anys però, malgrat la seua juventut, ja hi ha qui ha aconseguit un espai singular en aquest nombrós *batallón*. Els germans Rafa i Miro Villar, Yolanda Castaño, Lupe Gómez, Enma Couceiro, Enma Pedreira, Fran Alonso o Marta Dacosta són alguns d'aquests joves entre els qui predomina –i no només en nombre– la presència femenina, ja que les dones prometen ser les vertaderes protagonistes del futur de la nostra lírica. També en això té ressò l'estirp de Rosalía.

Aquest flux imparable de la poesia va tenir també efectes col·laterals. El primer d'aquests es va deixar sentir al món editorial. El nombre de poemaris publicats cada any a Galícia deixaria bocabadat qualsevol escriptor basc o català. El poeta Miguel Anxo Fernán Vello va ser

en això precursor amb la creació ara fa deu anys de l'editorial Espiral Maior, en què van veure la llum més de 200 títols nous de poesia i a la qual s'hi van afegir noves col·leccions i fins i tot es va crear el segell Letras de Cal, autogestionat en forma de cooperativa de lletres per joves poetes amb ànsies de veure els seus versos a les llibreries. Un altre dels efectes és que no hi ha cap escriptor que no s'aventure en algun moment en el camp de la lírica. Més que un gènere literari, a Galícia la poesia sembla quasi un signe d'identitat nacional.

La novel·la, no tan bé. Menys exuberant es mostra la narrativa, tot i constatar de valors literaris fermes i ser el gènere més estimat pel mercat. La manca de lectors, tal i com diem, és el problema més gran i és en la lluita contra aquest que apareix un grup de noms principalment de l'edat de Manuel Rivas, entre els quals destaquen Suso de Toro –un altre dels autors més llegits i dels pocs que han estat traduïts a altres llengües–, Antón Riveiro Coello, Xurxo Borrazás,

Carlos Casares, president del Concello da Cultura Galega.

Marilar Aleixandre, Xosé Cid Cabido, Xavier Queipo, Xosé Miranda, Xosé Carlos Caneiro, Anxo Angueira, Afonso Eiré o Carlos Reigosa, o els ja històrics de la narrativa actual com ara Xosé Luís Méndez Ferrín, Carlos Casares, Xosé Neira Vilas, Dario Xchán Cabana o M. Xosé Queizán.

Aquestes pinzellades sobre el panorama actual de la literatura gallega queden incompletes si no esmentarem dos vessants especialment rics, encara que menys resplendents. El primer és el de creació teatral, amb autors de qualitat inqüestionable com Manuel Lourenzo, Roberto Vidal Bolaño o Joao Guisam Seixas. El segon, l'excel·lent literatura infantil i juvenil que té origen a la nostra terra amb escriptors com Agustí Fernández Paz, Victoria Moreno, Paco Martín, Xabier P. Docampo, Fina Casalderey, Xosé Neira Cruz o Antonio García Teijeiro. Una nova paradoxa: aquests són els autors més llegits i també els menys coneguts.

Carme Vidal

Galícia-Catalunya: anar més enllà dels contactes

El març del 1965, a les pàgines del desaparegut diari barceloní *El Correo Catalán*, Joan Fuster va publicar un dels seus articles setmanals amb el títol "Coneixement de Galícia". Fuster citava els noms de Castelao, Risco, Otero Pedrayo, Cuevillas, parlava de la producció de l'Editorial Galaxia i dels seus homes, els enfrontava amb Val·le-Inclán, Pardo Bazán o Torrente Ballester per dir que la visió de Galícia d'aquests darrers era comparable a la visió que de València donaven les novel·les de Blasco Ibáñez. Parlant de Galícia, la seua cultura autòctona, es confessava d'un pecat d'ignorància, un pecat que —una mica sibil·línicament—, i amb raó, ampliava a la majoria de la intel·lectualitat catalana. Després de parlar de la producció intel·lectual a Galícia, acabava: "Res de tot això ens ha de ser aliè. Perquè estem embarcats en la mateixa nau, compartim idèntics obstacles i semblants rèmores, existeix similitud, semblança o parentesc entre les nostres problemàtiques. Serà necessari explicar per què? [...] Cal mirar cap a Galícia, cap aquella Galícia distant i difuminada: apropar-nos a ella i entendre-la en els seus trets més complets." Malauradament, però, Catalunya continua sense mirar cap a Galícia. I viceversa.

En l'epistolari de Ramón Piñeiro —responsable de l'Editorial Galaxia— a Francisco Fernández del Riego, l'altre home de l'editorial i actual president de l'Academia Galega, es pot llegir el següent: "Vaig llegir l'article de Fuster, que està molt ben fet. Ara insisteix que cal publicar en català un llibre de divulgació sobre el problema i la realitat gallega" (3-IV-65). D'aquest llibre, en català, encara s'espera la publica-

ció. I, igualment, no existeix cap llibre sobre la problemàtica dels Països Catalans traduït al gallec.

L'article de Joan Fuster, d'altra banda, és actual, malgrat que ha augmentat el coneixement entre ambdues nacions, tot i que no gaire, ja que si bé al llarg de segle i mig, des de la Renaixença i el Rexurdimento, hi ha hagut homes i dones que van intentar crear un pont (cultural i polític) entre ambdues comunitats, mai no es va acabar aquesta construcció. Recordem, com a curiositat, que Carles Riba va escriure una sèrie de poemes en gallec que, infeliçment, només van veure la llum el 1987, o que Alvaro Cunqueiro va escriure dos poemes en català. O que, últimament, Manuel Rivas ha entrat en les llistes dels més venuts en català, i l'eivissenc Antoni Marí en els més venuts en gallec, amb *El vas de plata*.

Avui, com ahir, les relacions culturals entre Galícia i Catalunya, i per extensió tots els Països Catalans, són esporàdiques, gairebé no existeixen, malgrat els congressos d'escriptors, les traduccions o els contactes més o menys aleatoris.

Relació significa també tracte freqüent, influències mútues, i entre ambdues cultures mai no hi ha hagut, malgrat tot, ni influències mútues ni tracte freqüent. És hora que tot això canvie. La relació entre ambdues cultures, un tracte freqüent i lleial —és a dir, amb una cultura viva de cada dia i del passat, no amb el símbol que puguen representar— entre aquestes, perquè es produeixi una influència mútua, serà, segurament, beneficiós per a Galícia i per al conjunt dels Països Catalans.

X. G. G.

Malgrat alguns contactes esporàdics gairebé no hi ha relacions culturals entre Galícia i els Països Catalans